

עֲשֶׂה וְלֹא כָלוּם. ומבשרת הגמרא: מֵאֵי לֹא עֲשֶׂה וְלֹא כָלוּם. מביאה
הגמרא מחלוקת אמוראים בדבר: אָמַר רַב חֲסֵדָא, לֹא עֲשֶׂה וְלֹא
כָלוּם, כָּל עֵינֶךָ, כלומר, דִּאֲפִילוּ תְּהִיא גִרְיָא – אפילו אותה כמות
של פירות שהפריש לתרומה, תָּרַד לְטִיבְלִיהָ – חזור להיות טבל,
וכל שכן שאותם פירות טהורים שהפריש עבורם את התרומה,
נשארים בטבלם. רַב נָחֵן בְּרַבִּי אִישְׁעִיָא אָמַר, לֹא עֲשֶׂה וְלֹא כָלוּם
היינו לענין לְתַנְּן אֶת הַשִּׁיטִים – מה שנשאר לאחר ההפרשה,
שאותם פירות טהורים שרצה לתקנם על ידי שהפריש פירות
טמאים, אינם מתוקנים, ונשארים בטבלם, אֲבָל הַפִּירוֹת הַטְּמָאִים
שהפריש אותם בתורת תרומה, תְּרוּמָה הֵוָּה – חל עליהם שם
תרומה.
הגמרא מבארת את טעמו של רב חסדא: רַב חֲסֵדָא לֹא אָמַר כִּרְב
נָחֵן בְּרַבִּי אִישְׁעִיָא, שחל שם תרומה על מה שהפריש, דִּאֲ אֲמַרְתָּ
שהחלק שהפריש הֵוָּה תְּרוּמָה, יש לחשוש, דִּימִינִי דְּפִשְׁעֵי וְלֹא
מִפְּרִישׁ – לפעמים יקרה שיפגע ולא יחזור ויפריש, כיון שהוא
רואה שנשאר על הפירות הטמאים שם תרומה, ויטמון על כך
שמדין תורה חלה הפרשתו.
מקשה הגמרא על דעת רב חסדא: מֵאֵי שָׁנָא – במה שונה דין
התורם מהטמא על הטהור, שאתה אומר שבמזיד אפילו התרומה
חוזרת להיות טבל, מֵהָא דְתַנְּן בַּמִּשְׁנָה (שם פ"ג מ"א), הַתּוֹרֵם קִישוֹת
על קישואים אחרים, ולאחר שתרמה נִמְצְאָתָא אותה קישות
שהפריש מֵרָה, ואינה ראויה לאכילה, ועשה זאת בשוגג, שלא ידע
מתחילה שהיא מרה, וכן התורם אֲבִיטִיחִים על אבטיחים אחרים,
וְנִמְצְאָתָא מֵרָה, ואינו ראוי לאכילה, ואף על פי כן חל עליו שם
תְּרוּמָה, וחיבוהו חכמים שִׁיחֲזוֹר וְיִתְרוֹם. הרי שגם אם תרם שלא
כדין חל על הפירות שהפריש שם תרומה, וקשה על שיטת רב
חסדא הסובר שבשטרם שלא כדין אין על הפירות שהפריש שם
תרומה.
מתרצת הגמרא: שׁוֹנֵג אֲמִיד קְרָמִית – האם אתה סבור שיש
להקשות מהמשנה העוסקת במפריש תרומה שאינה ראויה
בשוגג, על דברי רב חסדא שנאמרו באופן שהפריש מטמא על
הטהור במזיד, הרי יש לחלק ביניהם, בשׁוֹנֵג, לֹא עֲבַד אִיפְסָרָא – לא
התכוין להפרשה שאינה ראויה, ואין לחשוד בו שמא לא יפריש
שנית, ולכן חל על הפירות שהפריש שם תרומה. אבל מִיד, קֶעָבַד
אִיפְסָרָא – התכוין לעשות איסור בזה שהפריש מטמא על הטהור,
וכיון שהוא רשע חששו חכמים שיפגע ולא יתרום שנית, ולכן
אמרו שגם הפירות שהפריש לא חל עליהם שם תרומה, ועל ידי
זה בודאי יחזור ויפריש שנית כדין.
הגמרא מקשה סתירה בין המשניות בענין זה: וְרַבִּי שׁוֹנֵג אֲשׁוּנֵג –
יש להקשות סתירה בין שתי משניות העוסקות בהפרשת תרומה
שאינה ראויה בשוגג, הֵבֵא, לגבי התורם מהטמא על הטהור, קֶתְנִי
שכשתרם בְּשׁוֹנֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, ואינו צריך לחזור ולתרום, ואילו
הֵבֵא, לגבי התורם קישות ונמצאת מרה, קֶתְנִי במשנה שהפירות
שהפריש חל עליהם שם תְּרוּמָה וְיִחֲזוֹר וְיִתְרוֹם שנית ומדוע דוקא
כאן קנסו את בעל הבית שיפסיד בכך שיצטרך לתרום פעם נוספת.
מתרצת הגמרא: הֵבֵא, בתורם קישות, שׁוֹנֵג קְרוֹב לְמִיד הוּא, משום
דְּאִיבְעִי לִיה לְמִיטְעָמִיהּ – היה לו לטעום את הקישות קודם
שיפרישנה כתרומה, ולכן אמרו שיחזור ויתרום, אבל במפריש
בשוגג מהטמא על הטהור, שלא היה לו לדעת שהם פירות
טמאים, לא גזרו עליו, ואינו צריך לחזור ולתרום.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְרַבִּי מִיד אֲמִיד – יש להקשות סתירה
בין שתי משניות העוסקות בהפרשת תרומה שאינה ראויה במזיד,
הֵבֵא, בתורם מהטמא על הטהור, קֶתְנִי במשנה שאם תרם בְּמִיד
לֹא עֲשֶׂה כָלוּם, ולדעת רב חסדא היינו שאף על מה שהפריש אין
שם תרומה. ואילו הֵבֵא, במסכת דמאי (פ"ה מ"י) תַנְּן, הַתּוֹרֵם במזיד
מִגִּידוּלֵי עֵצִיךָ שְׂאִין נָקוֹב, שאינו יונק מקרקע הארץ וחיוכם
בתרומות ומעשרות הוא מדרבנן, עַל גִּידוּלֵי עֵצִיךָ נָקוֹב, שחיוכם
מן התורה, חל שם תְּרוּמָה על מה שהפריש, ומכל מקום יחזור
וְיִתְרוֹם שוב, כיון שגידולים החייבים בתרומה רק מדרבנן אינם

שָׁנָתָּה לֹא אֲחִירָא וְהַשְׁנִי גַם לֹא פִסְלָה מִן הַחֲהוּנָה, לאסרה לכהן
כדין גרושה, כיון שכא בעלה הראשון והוברר שמעולם לא היתה
מקודשת לשני, והגט שנתן לה אינו כלום. ומכך שאינה נפסלת
לכהונה, מִכָּלֵל דִּלָּא בְּעִיָא גַם – משמע שאינה צריכה מהשני גט
כלל, דִּאֲ בְּעִיָא גַם – שאילו היתה צריכה גט מהשני, אפילו רק
מדרבנן, אֲמִיד לֹא פִסְלָה מִן הַחֲהוּנָה, והרי במקום שחייבו חכמים
נתינת גט, נפסלת האשה לכהונה משום 'ריח הגט'. ואם כן קשה,
כיון שהוכחנו שבסיפא אינה צריכה גט, ואין חוששים שמא יאמרו
גירש שני וקידש ראשון ונמצאת אשת איש יוצאת מהשני בלי גט,
כך אל תחמך גם ברישא להצריכה גט מחשש שמא יאמרו
שגירש ראשון ונשא שני, ותצא מהשני בלי גט. מתרצת הגמרא:
אֲלֹא, בְּסִפָּא שרק נתקדשה לשני, אינה צריכה גט כלל, ואין
חוששים שמא יאמרו שנתקדשה לשני וחוזרת לראשון בלא גט,
כיון שאנו תולים דִּאֲמִיר – יאמרו הרואים, שקידושי השני בטעות
הוּוּ, ולא חלו, כגון שקידשה השני על מנת שהוא כהן ונמצא
שהוא ישראלי, שהקידושין בטלים כיון שלא נתקיים התנאי, ולכן
היתה מותרת לחזור לראשון.
מקשה הגמרא: אם כן, בְּרִישָׁא נָמִי, כשנשאת לשני, מדוע חששו
חכמים שיאמרו שאשת איש יוצאת בלא גט, והצריכה גט משני,
הרי יש לסמוך על כך דִּאֲמִיר – שיאמרו הרואים, נְשׁוּאָא בְּעִיָתָהּ הוּוּ.
מתרצת הגמרא: בְּרִישָׁא קְנִסוּהָ רַבָּנָן להצריכה גט, ולא סמכו על
כך שהרואים יאמרו שהיו אלו נשואי טעות. מקשה הגמרא: אם כן
בְּסִפָּא נָמִי, כשנתקדשה לשני, לִיְקַנְסוּהָ רַבָּנָן ויצריכה גט מהשני.
מתרצת הגמרא: רִישָׁא, באופן שנשאת, כיון דְּעֶבְרָא אִיפְסָרָא –
עששתה איסור בכך שנישאה לאחר בעודה אשת איש, קְנִסוּהָ
רַבָּנָן, ולא סמכו על כך שהרואים יאמרו שנשואי טעות הם, אבל
בְּסִפָּא, דִּלָּא עֲבָדָא אִיפְסָרָא, שהרי במעשה קדושין לבד אין כל
איסור, לֹא קְנִסוּהָ רַבָּנָן להצריכה גט, וסמכו על כך שהרואים
יאמרו שקידושי טעות הם.
הגמרא מבארת עתה את הקנסות השנויות במשנתנו: 'אמרו לה
מת בעלך ונשאת, ואחר כך בא בעלה, אֵין לָהּ כְּתוּבָה', מבארת
הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא תִּקְנִינוּ לָהּ רַבָּנָן כְּתוּבָה – מדוע תיקנו חכמים
שבעל יתחייב כתובה לאשתו, שאם ימות או יגרשנה תקבל סכום
מסויים מנכסיו, הרי זהו כְּרִי שְׂלֵא יִתְּהָא האשה קָלָה בְּעֵינֵינוּ של
הבעל לְהוֹצִיָאָה – לגרשה, שאם יגרשה יתחייב לתת לה כתובתה,
אבל הֵא – אשה זו, אדרבה, רצו חכמים שְׂתֵּהָא קָלָה בְּעֵינֵינוּ
לְהוֹצִיָאָה, ולכן קנסוה שאין לה כתובה.
עוד שנינו במשנה: 'אֵין לָהּ פִּירוֹת' של נכסי מלוג, שאם אכלם
הבעל אינו מחזירם לה, 'וְלֹא מִזְוִינֹת' – אין הבעל חייב במזונותיה,
'וְלֹא בְּלֵאָוֹת' – אינה נוטלת אף את הבגדים שבלו ונשחקו. מבארת
הגמרא מה הטעם שקנסו אותה בכל הדברים האלו: כיון שחיוכים
אלו הם מ'תנאי הכתובה', שחייבו חכמים כל אדם הנשוא אשה
כחלק מחיוב הכתובה, וְתַנְּנֵי כְּתוּבָה בְּכִתְבָהּ דְּמִי ו–הוא נחשב,
וכיון שהפסידה כתובתה, הפסידה גם את מה שנכלל בתנאי
הכתובה.
עוד שנינו במשנה: 'נִמְלָח' האשה כתובה או פירות או אחד משאר
הדברים שקנסוה חכמים, בין 'מִזָּה' ובין 'מִזָּה', תחזיר. מקשה
הגמרא: פְּשִׁיטָא שתחזיר מה שנטלה, שהרי קנסוה חכמים. מתרצת
הגמרא: מִזָּה דְּתִיבָא – היינו סבורים לומר, בִּינֵן דְּתַפְשָׁה, לֹא מִפְּקִינֵן
מִיָּנָה – לא נוציא ממנה, והקנס היה רק שלכתחילה לא תטול, קָא
מִשְׁמַע קִין שקנסוה גם בזה ואף אם תפסה מוצאים מידה.
שנינו במשנה: 'אמרו לה מת בעלך ונשאת, ואחר כך בא בעלה,
הָוֵלַד מִמֶּנָּה מִזָּה וּמִזָּה', הגמרא מביאה עתה משנה במסכת
תרומות, שנחלקו לגביה אמוראים האם יש כח לחכמים לעקור
דבר מן התורה, ובהמשך תביא הגמרא ראייה ממשתנתו לגדון זה:
תַנְּן הֵתָם (תרומות פ"ב מ"א), אֵין תּוֹרְמִין תרומה מן הפרי הַטָּמֵא עַל
הפרי הַטָּהוֹר, כיון שהטמא אינו ראוי לאכילה, ומפסיד את הכהן
המקבל את התרומה. וְאֵם תֵּרֵם בְּשׁוֹנֵג, שלא ידע שפירות אלו
טמאים, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, אך אם עשה כן בְּמִיד, אמרו חכמים שלא

המשך ביאור למסכת יבמות ליום חמישי עמ' א

1 פוטרים גידולים החייבים מן התורה. ועל כל פנים מבואר במשנה
2 שחל שם תרומה על מה שהפריש, ושלא כדברי רב חסדא.
3 מתרצת הגמרא: המשנה בדמאי האומרת שתרומתו תרומה,
4 עוסקת בַּתְּרֵי מָאֲנִי – בשני כלים, עציץ נקוב ועציץ שאינו נקוב,
5 ואם נאמר לו שיתרום שנית על העציץ הנקוב, צִיִּית – ישמע
6 לדברינו ויפריש ולא יפשע, אבל במשנה בתרומות, לגבי התורם
7 מהטמא על הטהור, מדובר שגדלו הפירות הטמאים והטהורים
8 בַּחֵד מָנָא – בכלי אחד, ואם נאמר לו שאף שחל על הפירות
9 שהפריש שם תרומה מכל מקום עליו לחזור ולהפריש פירות
10 אחרים, לֹא צִיִּית – לא ישמע לדברינו לתרום שוב, אלא יתן את

11 הטמאה לכהן, כיון שסבור שהפירות נתקנו, ולכן אמרו חכמים
12 שגם מה שהפריש חוזר לטבלו, ועל ידי זה יחזור ויפריש כדין על
13 הפירות הטהורים.
14 הגמרא מבררת עתה את דעת רב נתן ברבי אושעיא. מקשה
15 הגמרא: וְלִרְבִּי נָתָן בְּרַבִּי אוֹשְׁעִיא, החולק על רב חסדא, דִּיאָמַר שמה
16 ששנינו במשנה שהתורם מהרעה על היפה לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם
17 היינו רק לענין לְתִקּוּן שִׁירִים – שלא תיקן את הפירות שרצה
18 להוציאם מדין טבל, אֲכָל הפירות עצמם שהפריש לתרומה,
19 תְּרוּמָה הָיִי,

לִיה בְּמִצְוֹתָ – ואנו מתירים לו לישא ממזרת דאורייתא, ועקרו
 בכך חכמים את דין התורה האוסר אותו בממזרת, ומוכח
 מהמשנה שבכח חכמים לעקור דבר מן התורה.
 הגמרא דוחה את ההוכחה: אֲמַר לִיה רבא, במשנתנו אין עקירת
 דבר מן התורה, דְּהֵיךְ – [כך] אֲמַר שְׁמוּאֵל, הולד הנולד מהראשון,
 שדינו כממזר מדרבנן, אֲסוּר הוּא בְּמִצְוֹתָ, בעיקר דין תורה. וכן
 כִּי אָתָּא רַבִּין אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲסוּר בְּמִצְוֹתָ. ומפרשת הגמרא:
 וְאִמָּא – [מדוע] קָרִי לִיה התנא במשנה בְּמִצְוֹר, שהחמירו לְאִסְרוּ
 בְּבֵת יִשְׂרָאֵל, בדין ממזר, אך כיון שבאמת אינו ממזר, אסור הוא
 אף בממזרת, ואין כאן עקירת דבר מן התורה. ורק כשחכמים
 מקילים בדברי תורה נחשב הדבר כעקירת דבר מן התורה.
 הגמרא מביאה כמה הוכחות למה שנתבאר שיש כח ביד חכמים
 לעקור דין תורה: שֶׁלַח לִיה רַב חֲסָדָא לְרַבָּה קוּשִׁיא זו בְּיַד רַב אֲחָא
 בִּר רַב הוּנָא, וְכִי אֵתָּה סָבוּר שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְּנִין לְעִקּוֹר דְּבָר מִן
 הַתּוֹרָה, וְהִתְנִיָּא בברייתא, לגבי יתומה קטנה שאין לה אב והיכול
 לקדשה מן התורה, שתקנו חכמים שאמה ואחיה יכולים
 להשיאה, מֵאִמָּתִי אָדָם יוֹרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ הִיתומה הִתְנִיָּא, כלומר,
 ממתי נחשבת כאשתו לענין שירשנה, ואין אומרים שמא אם
 היתה חיה היתה ממאנת בו בגדלותה ומפקיעה את קדושו, בֵּית
 שְׁמַאי אומרים, מִשְׁתַּעֲמוּד בְּקוֹמָתָה – כשתגיע לפירקה, שתהיה בת
 שנים עשרה שנים, ותביא שתי שערות. וְבֵית הֵלֵל אומרים, בעלה
 יורשה מיד מִשְׁתַּבְּנָם לְחוּפָה, ואפילו בקטנותה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אומר,
 מִשְׁתַּבְּנָל לּוֹ. ממשיכה בברייתא ומביאה דינים נוספים בנישואי
 אותה קטנה: וְיוֹרֵשָׁה וּמִיֻּטְמָא – אף אם הוא כהן חייב לטפל
 בקבורתה ולהיטמא לה בדין כהן המצווה להיטמא לאשתו, וכן
 היא אוֹכֶלֶת בְּנִינוֹ – [מחמתו] תְּרוּמָה, כאשר כהן.
 הגמרא מבארת תחילה את הברייתא, ואחר כך תבאר את ראיית
 רב חסדא. שנינו בברייתא: בֵּית שְׁמַאי אומרים, מִשְׁתַּעֲמוּד בְּקוֹמָתָה.
 תמדה הגמרא: וְכִי אֵם עַמְדָה בְּקוֹמָתָה בַּעֲלָה יוֹרֵשָׁה, וְאֵף עַל גַּב
 דְּעֵדִין לֹא נִכְנָסָה לְחוּפָה אלא עודנה ארוסה, והרי אין ארוס יורש
 את ארוסתו, ואם הוא כהן אינו נטמא לה, אפילו שהיא גדולה.
 מבארת הגמרא: אִימָא – [אמור] בדברי בית שמאי, מִשְׁתַּעֲמוּד
 בְּקוֹמָתָה וגם תִּכְנָס לְחוּפָה. מוסיפה הגמרא לבאר, וְהֵכִי קֹאמְרוּ לִיה
 – [וכך אמרו להם] בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֵלֵל, דְּקֹאמְרִיתוּ – מה
 שאמרתם שִׁמְשַׁתְּכֶנָּם לְחוּפָה בַּעֲלָה יוֹרֵשָׁה, הדבר תלוי, אִי עֲמִידָה
 בְּקוֹמָתָה והיא גדולה, מִהִנָּא – [מועילה] לָה חוּפָה, ובעלה יורשה
 ונטמא לה, וְאִי לֹא עַמְדָה בְּקוֹמָתָה, לֹא מִתְּנִיָּא לָה חוּפָה להחשיבה
 כנשואה לגבי דין יורשה וטומאה.
 ממשיכה הגמרא בביאור הברייתא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אומר, בעלה
 יורשה מִשְׁתַּבְּנָל. מקשה הגמרא: משמע מדבריו שאם נבעלה
 בעלה יורשה אפילו בעודה קטנה, וְקָשָׁה, הֲאִמָּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵין
 מַעֲשֵׂה נִשְׁוּאִין שֶׁל קִטְנָה בָּלוֹם, והרי היא כמי שלא נישאת.
 מתרצת הגמרא: אִימָא בדברי רבי אליעזר, מִשְׁתַּבְּנָל וְתַבְּנָל בַּעֲלָה
 יורשה.
 עתה מוכיח רב חסדא מהברייתא את דבריו, שיש כח לחכמים
 לעקור דין תורה: קִתְּנִי מִיָּתָה – מכל מקום שנינו בברייתא, שלדעת
 בית הלל בעלה של הקטנה הנשואה יוֹרֵשָׁה, וְהָא אֲמַר – והרי
 במקרה זה, דְּמִדְּאִרְיִיתָ אֲבִיָּה יָרִית לָה – שמן התורה קרובי האב
 הם יורשים אותה, שהרי אין בנישואיה כלום, ומכל מקום מִדְּרַבְּנָן
 החשיבה כנשואה ואמרו דְּרִית לָה – [שירש אותה] הַפֶּעַל. הרי
 שיש כח ביד חכמים לעקור דין תורה של יורשה.
 דוחה הגמרא את הראיה: אין להוכיח מכאן שחכמים יכולים
 להפקיע דין תורה, כיון שכאן הטעם הוא משום שֶׁהִפְקִיר בֵּית דִּין
 הִפְקִיר, וכיון שראו בכך צורך הפקיעו את הממון ממשפחת האב,
 ואמרו שבעלה יירשנה. ומבארת הגמרא מנין שהפקר בית דין
 הפקר: דְּאִמָּר רַבִּי יִצְחָק, מִנֵּין שֶׁהִפְקִיר בֵּית דִּין הִפְקִיר, שְׁנֵאמַר בַּפְּסוּק,
 לאחר שעלו ישראל מגלות בבל העבירו קול לכל בני הגולה
 להתקבץ בירושלים כדי להפרישם מנשותיהם הנכריות, ואמרו

אם כן קשה, מֵאִי שָׁמָּה – במה שונה דין זה מֵהָא דְּתַנֵּן – מהדין
 ששנינו במסכת דמאי (סו), התורם מן גידולי העציץ תְּקוּב שחיובו
 בתרומות ומעשרות הוא מן התורה על גידולי עציץ שֶׁאֵין תְּקוּב
 שחיובו בתרומות ומעשרות הוא מדרבנן, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה – חל
 שם תרומה על מה שתרם מהעציץ הנקוב, ונותנה לכהן, ומכל
 מקום לֹא תִאָּכַל אותה תרומה על ידי הכהן, הואיל ותרם מהגדל
 בעציץ נקוב החייב בתרומות ומעשרות מן התורה, על הגדל
 בעציץ שאינו נקוב הפטור מן התורה, הרי שמן התורה אין למה
 שהפריש שם תרומה כלל והוא עדיין טבל גמור, ולכן לא יאכלנה
 הכהן עַד שְׂיוּצִיא – [פרישו] עֲלֶיהָ הישראל שנתנה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר
 מִמִּקּוֹם אַחֵר – מהגדל בעציץ נקוב אחר, ובכך יתיר לכהן את אותו
 חלק שהפריש קודם. ומוכח מהמשנה שדין הנתרם שלא בדין הוא
 כטבל גמור, וקשה על רב נתן ברבי אושעיא האומר שהחלק
 המופרש נשאר תרומה וניתן לכהן, ומוכח מדבריו שאינו טבל,
 שאילו היה דינו כטבל יש לחשוש שישתמש בו הכהן להדליקה
 [בדין תרומה טמאה שמותר להדליק בה], ואסור להדליק בטבל
 טמא.
 מתרצת הגמרא: שְׁאֵינִי הָכָא, בתורם מן הטמא על הטהור,
 דְּמִדְּאִרְיִיתָ תְּרוּמָה מֵעֲלִיתָא הִיא, כלומר חל עליה שם תרומה,
 ולכן באמת מותר לכהן להדליקה. אבל בתורם מעציץ נקוב על
 שאינו נקוב, מהתורה לא חל על מה שהפריש שם תרומה כלל,
 ולכן יש לחזור ולהפריש עליה תרומה ממקום אחר, ואז תאכל
 לכהן.
 ומבארת הגמרא את הטעם שבתורם מהטמא על הטהור תרומתו
 תרומה: ודין זה הוא בדבריו דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאִמָּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מִנֵּין
 לְתוֹרָם מִן הַרְעָה עַל הַיָּפָה שְׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, דְּכַתִּיב לְגַבִּי הַפְּרַשְׁתָּ
 תְּרוּמָתוֹ (במדבר יח לב) וְלֹא תִשָּׂא עֲלָיו חֲטָא בְּהִרְמָקָם אֵת חֲלָבֹו
 מִמֶּנּוּ, שאם תפרישו מהפירות את הטובים שבהם, לא תשאו עליו
 חטא, כלומר לא תעברו עבירה, משמע שאם יפריש את הרעים,
 ישא חטא, וְאֵם נֹאמַר שכשפריש את הרעים אֵין מה שהפריש
 קָדוֹשׁ כלל, נִשְׂיֹאוֹת חֲטָא לָהּ – מדוע ישא חטא על כך, הרי
 הפרשתו לא הועילה. מִיָּן יֵשׁ לְלִמּוּד, לְתוֹרָם מִן הַרְעָה עַל הַיָּפָה,
 שְׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, ולכן יש חטא במה שהפריש מהרעה על היפה.
 וכמו כן גם התורם מהטמא על הטהור תרומתו תרומה.
 הגמרא מקשה על עיקר חידושו של רב חסדא, שהתורם במזיד
 מהטמא על הטהור אפילו מה שהפריש אינו תרומה: אֲמַר לִיה רַבָּה
 לְרַב חֲסָדָא, לְדִידֶךָ – [לדברריך] דְּאִמָּרְתָּ שאמרו חכמים שהתורם
 מהטמא על הטהור לֹא עֲשֵׂה וְלֹא בָלוֹם כָּל עֵיקָר, דְּאִפִּילוּ הָהוּא
 גִּירָא שהפריש לשם תרומה הָרַד לְמִיכָלִּיה – חוזר ונעשה טבל,
 וּמֵאִי מַעֲמָא, גִּירָא דְּלָמָא – שמא אם יהיה שם תרומה על הפירות,
 פֶּשַׁע וְלֹא מִפְּרִישׁ שׁוּב על הטהור החייב בהפרשה, כיון שיראה
 שחל שם תרומה על הפירות שכבר הפריש. ואם כן קשה, מֵי אִכָּא
 מִיָּד – וכי יש דבר כזה, דְּמִדְּאִרְיִיתָ הִי תְּרוּמָה, כמו במפריש
 מהטמא על הטהור שמן התורה חל על מה שהפריש שם תרומה
 שאסורה לזרים, וּמִשּׁוּם חֲשַׁשׁ דְּלָמָא פֶּשַׁע, אִפְקִיָּה – [הוציאו אותן]
 רַבְּנָן לְחוּלִין, ואמרו שפירות אלו הם טבל, והתירו אותם לאכילה
 לזרים לאחר שיפרישו מהם תרומות ומעשרות בדין, וְכִי בֵּית דִּין
 מִתְּנִין לְעִקּוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה.
 מתרצת הגמרא: אֲמַר לִיה רַב חֲסָדָא, וְאֵת לֹא תִפְקֶרָא – האם אתה
 אינך סובר שיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה, וְהִתְנֵן – והרי
 כך שנינו במשנתנו (סו), האשה שהלך בעלה למדינת הים וברא
 ואמרו לה מת בעלך וניסת לאחר, ואחר כך בא בעלה, קנסו
 חכמים ואמרו שְׁתִּגְדֵּל הַנּוֹלֵד לָהּ הוּא מִמּוֹר, מָהָה וּמָהָה – בין אם
 נולד מבעלה הראשון [אחרי שחזר] ובין אם נולד מהשני. וקשה,
 מִשְׁלָמָא הַנּוֹלֵד מִשְׁנִי, הוּא מִמּוֹר מדאורייתא, כיון שנבעלה לו
 בעודה נשואה לראשון, וְלֹא הַנּוֹלֵד מִבְּעֵלָה הֲרֵאשֹׁן, אִמָּא הוּא
 ממזר, הרי אִשְׁתּוֹ הִיא, וְהוֹלֵד יִשְׂרָאֵל מֵעֲלִיתָא הוּא – הרי הוא ישראל
 מעולה וכשר, ואף על פי כן גזרו חכמים שיהא ממזר וְקָא שְׁרִינֵן

1 וְכָל אִשָּׁר לֹא יָבוֹא לְשִׁלֻּשֶׁת הַיָּמִים כְּעֶצֶת הַשָּׁרִים וְהַקְנִיָּם יִחָרֵם כָּל
2 רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבְדֵּל מִקְהַל הַגּוֹלָה' (עזרא י ח), הרי שיש כח ביד השרים
3 והזקנים להפקיע רכושו של אדם ממנו. רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר, מִהֶכָּא –
4 מכאן נלמד שהפקר בית דין הפקר, שנאמר לגבי הנחלת הארץ
5 לישראל (יהושע יט נא) 'אֵלֹהֵי הַנַּחֲלָת אֲשֶׁר נָחֳלוּ אֱלֹעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ
6 בֶּן נֹון וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', ולכאורה קשה, וְכִי מָה
7 עֲנִין 'רָאשִׁים' אֶצֶל 'אָבוֹת', כלומר היה לפסוק לומר 'וְרָאשֵׁי מִטּוֹת
8 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', ללא תיבת 'הָאָבוֹת', אֲלֵא לֵאמֹר לָהּ, מָה אָבוֹת מְנַחֲלִין
9 לַבְּנֵיהֶם כָּל מָה שִׁירְצוּ, אֵף רָאשִׁים מְנַחֲלִין אֶת הָעָם כָּל מָה שִׁירְצוּ,
10 הרי שיש בכח הראשים שהם בית דין וראשי העם להנחיל
11 ולהקנות ממון לפי דעתם. וכיון שהפקר בית דין הפקר, תיקנו
12 חכמים שירושת אשה קטנה תהיה לבעלה, אך אין מכאן ראיה
13 שגם בסתם איסורים, שאינם שייכים לממון, יש כח לחכמים
14 לעקור דבר מהתורה.
15 רבי חסדא מביא ראיה אחרת מהמשך אותה ברייתא שיש כח ביד
16 חכמים לעקור דין תורה. שנינו בברייתא: 'מִיֵּטְמָא לָהּ' – בעל כהן
17 נטמא לאשתו קטנה. וְיֵשׁ לַהֲקֻשּׁוֹת, הָאֵל הֶכָּא, דְּמִדְּאוּרִיִּיתָא רַק
18 אֲבִיָּהּ הִכְהֵן מִיֵּטְמָא לָהּ – מותר להטמא לה, ולא בעלה, שהרי מדין
19 תורה אינה נשואה לו, וְאֵף עַל פִּי כֵן מִדְּרַבָּנָן מִיֵּטְמָא לָהּ בְּעַל, אפילו
20 שהוא כהן. הרי שיש כח ביד חכמים לעקור דין תורה, שהתירו

21 חכמים לכהן שאינו בעלה להטמא לה. דוחה הגמרא: מה שהתירו
22 חכמים לבעלה להטמא לה, מִשּׁוּם דִּיהוּיָא לָהּ – כיון שאשה קטנה
23 זו נחשבת כמת מַצּוּה, שאין מי שיטפל בה, ואף כהן מצווה
24 להיטמא למת מצוה.
25 תמזה הגמרא על הדחיה: וְכִי הוּי מַת מַצּוּה – וכי אשה זו נחשבת
26 למת מצוה, וְהִתְנַיָּא בברייתא, אִי זָהוּ מַת מַצּוּה, כָּל מַת שְׂאִין לוֹ
27 קוֹבְרִין, אבל אם המוצא את המת קוֹרָא לאחרים לבא לעסוק
28 בקבורה, וְאַחֲרִים עֹנִין אוֹתוֹ – באים ומסייעים לו, אִין זָה מַת מַצּוּה,
29 ואסור לכהן להטמא לו. ובאשה קטנה זו, הרי בני משפחתה יעסקו
30 בקבורתה ואינה מוטלת בבזיון, ומדוע נחשבת היא למת מצוה
31 שרשאי בעלה הכהן להטמא לה.
32 מתרצת הגמרא: הֶכָּא נָמִי – אף כאן, באשתו קטנה, כִּיּוֹן דְּקֻרְבִּיָּה
33 מהאב לֹא יִרְדֵּי לָהּ – אינם יורשים אותה, כיון שהפקיעו מהם
34 חכמים ירושתה ונתנוה לבעל, קָרִיא וְלֹא עָנּוּ לָהּ – אף אם האשה
35 עצמה תקרא לקרוביה לפני מיתתה כדי שיתעסקו בה אחר
36 מיתתה, אינם עונים ובאים, כיון שאינם יורשים אותה. וכל שכן
37 שאנשים אחרים לא יבואו לקבורה, שיאמרו שיש לה בעל
38 וקרובים שיתעסקו בה. ולכן היא נחשבת כמת מצוה, ויש לחכמים
39 קצת טעם וסמך לעקור דין תורה ולהתיר לבעלה להטמא לה.